

દોકાને ભર બળરમાં ઉઘાડે છેગે દુકાન ઉઘાડી દારૂબાઈ શીશાનાં
બસ્માં ચડાવી અફસના ઓચ્છા હયાના કુટ્યા, ને ખીરસાના તર, ખરા ખર
લખને જર ક્યારે આવે એવી વાટ જોઈને બેઠા છે. એટલે હવે દારૂબા-
ઈને ખુણામાં જઈને બેસો, એવું કોણ કહેનાર છે કહો જો વાડ ?

પહેલાં નીચી જતના લોકો દારૂ પીતા હતા, પણ હાલ તો નીચી
કે કચી જતના કોઈ પણ ઝોળખાતા નથી. તેથી કચી કે નીચાપણું
જણાવું નથી. કદી દારૂનો પીનાર કોઈ નીચી જતનો હોય અને તેને
કોઈ કચી જતનો પુરુષ, એમ કહેશે કે બાઈ તમો દારૂ શા માટે પીઓ
છો ? તેના કરતાં તો દુધ વીગેરે વસ્તુઓ પીઓ, કે જેનાથી તમારાં શરીર
પણ સુધરે ને ખુદી પણ ખગડે નહી. એટલું કહેતાં પહેલાં તો તે બોલી
કહેશે કે, બાઈ તમો અને કહો છો પણ જુઓ, આ પેસો જે પીકા તર-
ફથી આવે છે. તે તમારી કચી કોમનો આદમી છે, ને તમારાજ
જેવો શાકુકાર વાંછીયા બ્રાહ્મણ જેવો દેખાય છે. તે હમારાજ ભેગો
રાત્રી દીવસ ધરનાર છે. ને હમારો ખાસ શોખતી છે. ને તે દારૂ પીએ
છે, ને હાલ પીકામાંથી દારૂ પીનેજ આવે છે, તમો કહેતા હો તો તેને
બોલાવીને તેનું મ્હોટું શુધ્ધાડાવું તેથી તમને ખાત્રી થશે. પછી અમને
તમો શું કહો છો ? તમોજ અમારા જેવા થયા છો, કહો હવે હમારામાં ને
તમારામાં જરાતો ફેર બતાવો. તે વખતે પેલા ખીચારા બોધાઈ પૂરવને
તો બીલકુલ બોલવા બાંડે પણ રહેનું નથી કારણકે, દારૂબાઈએ કમ્મર કરીને
ફરવા માંડ્યું છે. ને કોઈ પણ કોમના માણસની સાથે દોસ્તી બાંધી
હોય તેવું જણાવું નથી, અરે વાહરે બાહ એવી રીતે ધમિ ધામે
કોમમાં પણ દારૂ દોસ્તી કરતો થયો છે.

દારૂને કેટલીક ન્યાતોમાં તો લગન વીગન કે એવમ
વાપરવોજ પડે, એવા ખરાય રીવાજ પાડેલા છે.

તેમની મોટાઈ, આખર ને અહરથાઈ ન્યાતમાં સારી ગણાય છે. પણ એ
 ખીચારા, અકલના આંધળા, ને હંયાના કુટયા, એમ નથી સમજતા કે
 દાઝ વાપરવાથી આપણે કોઈ દાવસ, ડાલા, દાનાં, કે અહરથ ગણાઈશું
 નહીં, તેમ મોટાઈ પણ ગણાશે નહીં. વળી જ્યારે એ લોકની ન્યાતી
 મેળવડો હોય છે. ત્યારે ગામ પરગામથી સગા વહાલા ને ન્યાતીના
 માણસોનો મેળાવડો ભરાય છે, ત્યારે દાઝની મોટી પીપો ને પીપો,
 પીવામાં વાપરે છે. ને પછી બચા પીધેલા લોકો પાનાર ધણીના ઘર
 આગળ મોટી ધમાલ મચાવે છે. તે વખતે તેમની મુખાઈના આમેહુળ
 ચીતાર જોનાર પુરૂષને માલમ પડે છે. તે કેવી રીતે કે, કોઈ લડતા
 હોય છે. કે કોઈ ભોંય પડતા હોય છે. કોઈ હરખડીયાં ખાતા હોય
 છે. કોઈ ભોંય આજોડતા હોય છે. કોઈ તેમને ઉડાડતા હોય છે. કોઈ
 લડતાને હાથ જાલી લઈ જતા ને વારતા હોય છે. કોઈ ગાજો ભાંડતા
 હોય છે. કોઈ ગાજો ભાંડતા હોય તેને વારતા હોય છે. કોઈ હાથ
 ખમ્મે હાથ ઉછળી, ઉછળીને, હોકારા હોકાર કરતા હોય છે. તેમાં કેટ-
 લાક જળુનાં પોતીયાં નીકળી પડતાં હોય છે. કોઈનાં શળીયાં પડી
 જતાં હોય છે, કોઈના મ્હોડામાંથી શીલુ-લાળ નીકળી પડતાં હોય છે,
 કોઈ ખાળ, ગરર, છાંલુ, માટી, કચરા, કાદવમાં ગોથાં મારતા હોય છે.
 કોઈને ઉલટીયો થતો હોય છે. વળી તેમાં કેટલાક લડાઈનું મોટું રોળું
 મચાવે છે, તેમાં કેટલાક લાકડીયો ઝાલે છે, ને કેટલાક ધરાળા ઝાલે
 માથમમાથા કરે છે. કેટલાક થાંભલાથી પણ જેભાનમાં ખાથોડીયાં
 પટલાક તો મ્હોડામાંથી, ખોટા લગારા, બકવા, ને ખીમસ્ત
 ખેલી ખેલી એક ખીજને, ગાજો ભાંડતા હોય છે. એમ
 ન મચાવે છે. જેથી આખા મ્હોલાના છલ્લાના
 લોકો આ તમાશો જોવા ધણુ ભરાય છે,

ને દારૂડીયાની મુખાંધ ખરોખર જુવે છે. આવા દાખલા દેશ પરદેશ, ગામ પરગામ, ને મોટા શહેરોમાં, કુંભાર, ગોલા, દુબળા, કોળી, નારી વાધરી વીગેરે હલકી ન્યાતોમાં ધણા અને છે ને આપણા જોવામાં પણ હજારો વાર આવે છે. જેણે દારૂડીયાના તમાસા ને લડાઈઓ જોઈ હશે તેને વાંદરાં કુંતરાંની લડાઈ કે ખીન્ને કાઠપણુ તમાસો જોવાનું મન થશે નહીં.

આવા દારૂડીયા લોકોના પડોસી અડોસીને તથા મ્હોલાના માણસોને કેટલો બધો ત્રાસ ઉપજે છે તે આપણે ખાસ જાણવાની જરૂર છે. આ દુર્ગુણી લોકોની ખોટી ટેવોનો પાસ રખેને ક્યાંક આપણુ કુંડુંબને લાગે એમ રાત્રી દાવસ ચીંત્યા રહે છે. તેમ આવા પાપીયા આપણા પડોસમાંથી ક્યારે ટળે તો આપણે સુખી થઈએ, એવું પણ ધારે છે. ખોટા શબ્દો શખાતા નથી. ને હમેશાં હેરાંનગતી પામે છે. તેથી બહુજ કંટાળો ઉપજે છે. વળી એવા લોકો ભાડે રહેતા હોય તેમને તો મ્હોલાના લોકો હળીમળીને કાઠ પણ પ્રકારે ઘરે ખાલી કરાવે છે. પણ જેના માલીફીનાં ઘર હોય છે. તેના ઉપર તો કાઠખણુ ખીચારાઓનો કાંઠપણુ ઉપાય ચાલતો નથી. ત્યારે તેની સાથે કાઠ ખણુ પ્રકારનો સંસર્ગ રાખતા નથી. એવી રીતે દારૂડીયા લોકોથી પડોસી લોકો પણ કંટાળો પામે છે.

વાંચનાર સુજ વીરાઓ, આપણે નીચી ન્યાતોના હલકા લોકોની ચાતો દારૂ વીશે વાંચી ગયા, પણ હજુ ઉંચી ન્યાતોના ઉંચા છે વાતો દારૂ વીશે બાકી છે. તે જરા ધ્યાન દેતે વાંચો.

ન્યાતના જમણવારના દાવસે, દારૂના પીનાર આનંદ થાય છે. ને જમવા જવાના વખતે જુવા

રાવ થઈ, ખરાબર ટાટ બની ડેકાણા પીનાના આમ તેમ હાકેરો મારતા, જમવા માટે પધારે છે. આ દુકડીને દેખીને ધરધણીને ધણી શાળ પડે છે. તેથી ધણીજ જાપતો રાખે છે. છતાં પણ, લાડુના ટોપલે ટોપલા ને બોચીએ બોચીયાંઓ બારેબાર ક્યાં વીદાય થાય છે, તે તો કોઈ કળીજ શકતા નથી. એની તો દરેક જમણવારે ખુમો પડે છે. તે શું ન્યાતના આગેવાન શેડીયાઓ નથી જાણતા ? ના, ના, જાણે છે. છતાં પણ આંખો આડા કાંન કરીને લક્ષમાં લેતાજ નથી. પણ એમ નથી જાણતા કે, દીવસે દીવસે આપણાં છોકરાં પણ એવાં થશે ?

વળી એ વીશે એક દાખલો છે તે એ કે મારે એક દીવસ રાત્રે એવું થયું કે જાણે હું રાત્રીના નવ વાગ્યાના સુમારે એક ધોરી રસ્તે થઈને આવતો હતો. તે રસ્તા ઉપર એક મહાડની અંદર એક ન્યાત જમવા બેઠી હતી. ને ત્યાં કાંક તોશાન થયેલું જાણી, હું પાટના થડમાં જોવા માટે જઈને ઉભો રહ્યો. ત્યારે તો એવી ખુમો સાંભળવામાં આવી કે, મારો, મારો, એને બહાર કહાડો, આવું રોજ રોજ કેમ નભે. શું કોઈ કહેનારજ નથી. જુવો તો ખરા બધી ન્યાત વટલાઈ મારી, એ પ્રમાણે મેં સાંભળ્યું, તેટલામાં તો, એક પુરૂષને પાટના આગળ થઈ મહાડની બહાર કહાડી, મહાડનાં કમાડ વાંચી દીધાં. તેથી હું પણ મહાડમાંજ પુરાયો, પણ તેવામાં એક મારો ઝોળખીતો મીત્ર આવ્યો તેને મેં કહ્યું એટલે તેણે મહાડની બારી ઉઘાડી અને બહાર કહાડી

૧ મહાડની બારી અડકાવી દીધી. હવે હું જોવા બહાર નીકળ્યો

૨ બાઈને ન્યાતમાંથી બહાર કહાડી મુક્યા હતા, તેજ બાઈ

આવ્યા. તે બાઈ તો જમણવાર કરનાર બાઈને તથા

૩ ડી મુકનાર પુરૂષને ખુશીમાં આવે તેવી ગાળા

હેતા હતા. યાગો દેનારને પણ મેં આગળ્યો. તો ને એક સારા શાહુકાર આખરદાર શેડીયાનો છોકરો હતો. પરંતુ અત્યારે ને શેડીનો છોકરો નહોતો, પણ મહા અધમમાં અધમ ને નીચમાં નીચ જે દારૂ, તેના દોસ્ત દારૂડીયાભાઈ હતા, કે જેને રાત દીવસનું ખીલકુલ ભાનજ નહોતું, એ પ્રમાણે જોતામાં તો મારી તો ખરેખરી આંખોજ ઉઘડી ગઈ ને હું ધણોજ જાગત થયો. ને મનમાં વીચાર કરવા લાગ્યો કે અરે વાહરે વાહ, દારૂભાઈ તમારું કહાપણુ, તમે તો ઊંચનીચ સરવે સરખાવ કરવા માંડ્યા કે ?

મીત્રો ! આવી વાત આપણને કાઠની કહેલી હોય તો મનાય નહી પરંતુ, જાતની જોયેલી કપુલ કરવી પડે છે. અને વળી એવાંતો હજારો દાખલા અને છે. તો પણ તેવા પુરૂષોના કાન આંખો ઉઘડતી નથી. ને આગળ પરીણામ શું આવશે, તેના ખ્યાલ પણ કરતા નથી. તે કેટલી અપશોખની વાત છે; શીવ, શીવ.

મીત્રો ! હવે આપણે જુવો તો ખરા, વળી દારૂના પીદા આગળ શું શું ચરીત્રો અને છે, તેના તપાસ કરીએ. દરેક પીદાઓની આગળ, દારૂનાં દર્શન કરનાર પ્રેમી ભક્તોનાં મંડળ ભરાયેલાં જોવામાં આવે છે. તેમાં કેટલાક તો દારૂ પીને ખેદા હોય છે, કેટલાક, દારૂ પીતા હોય છે. કેટલાક દારૂ પીવાની તૈયારીમાં હોય છે. ને કેટલાક પીવા માટે આવતા હોય છે. એવા તો અરાઉ વરણના વર્ણુશંકર ભાઈઓ, સારા ને નરતા નીચા ને હિંચા, બધા જોવામાં આવે છે. આ સ્થળે જે બેઠાઓને ધુતી લેનાર પણ તેમના બેગા તરેહ તરેહની યજ્ઞ મતલબ સાધનાર પુરૂષો પણ, ખેડેલા ઉમેલા, ને રરતા છે. તેમાં કેટલાક તો જ્યાં ભાઈ દારૂ પી ચક્રચુર બની

બહુમાં બે પૈસાનાં આપી બેજ આના પડાવે છે. ચાવાળો ચાર પૈસા આપી ચારજ આના કહડાવે છે. મલીન વસ્તુવાળો મલીન વસ્તુ આપીને, એવીજ રીતે છેતરે છે. આવી રીતે ભાન વીનાના ભાઈ સાહેબો ડગાતા ડગાતા દારૂડીયા ભાઈનાં ખીસાં, ભારે હતાં તે કાંક હલકાં થયાં. તે પણુ હજુ ભાન વીનાના ભાઈ ખીસામાં હાથ ધાલીને પૈસા ખખડાવતા ખખડાવતા દારૂની લહેરમાં ને લાંબરમાં મુરછો મરડતા યરે છે. એવામાં ભરથરી લોઢા વીગેરે પણુ વાછત્રો લઈ લાગ સાધીને બેડા હોય છે. ને જ્યાં ગાયનો રાર કરી તાંનપર તાંન પાડી જલસો જમાવે છે કે, દારૂડીયા ભાઈઓ તો, તનનન તાનાધીન, તાંનના ભેગા જાણે વગર પાંખે અંધર આકાશમાં ઉડતા ના હોય, તેવાજ ગુલતાન ખની જાય છે. તેથી ગાનારા લોકોનાં પણુ કામ થાય છે. ને પૈસા લુગડાં વીગેરે પડાવી લે છે. તેવાં નો રોજેરોળાં, ઠેર ઠેર, દરેક પીકે ફગાય છે. વળી તેમાં દારૂડીયા ભાઈનાં ગજવા બોળી બોળીને ખાલી કરનાર દીકરીના શાહુકાર પણુ, પોતાનું કામ કર્યા કરે છે. વળી તેમાં કેટલાક જણાતો, ભાઈબધી બાંધીને દારૂડીયા ભાઈને ત્યાંથી આરોબાર ગાડીમાં બેસાડી હવા ખાવા લઈ જનાર મળે છે. તે ખીયારા હજુ સુધી હવાજ ખાવા કરે છે. કમકે તેમાં કેક જણાંનાં કડાં કઠીયોનાં પાણી થાય છે. ને કેક જણા જીવેથી પણુ જાય છે. તેમના તો પતા પણુ લાગતા નથી. તેતો જીવળી સુધીજ હવા ખાવાં કરે છે. તેમ નહી તો ખીજુ શું ?

ગા પીલા આગળ એકાદા બે સ્ત્રીઓ પણુ ઉભી રહેલી હોય વાંચનાર વીરાઓને શંકા થશે. કે એ વળી સ્ત્રીઓ તે કાણુ ? શંકા કરશે સો નહી. એ કાણુ છે તે હું તમને હાલ કોણુ છે કે, દારૂડીયા ભાઈને ગાડીમાં ધાલી

ત્યાંથી ગાડી ચાલી કે પાસેથી ધનમાલ પગલી લેનાર, ને મતલબ પુરી થઈ કે, અવધવ રસ્તે ગાડીમાંથી ધકકા મારી ધરણી ઉપર ફેંકી દેઈ નાશી જનાર હલકી જતની વેસ્યાઓ હોય છે. જેથી આવી રીતે કેટલાઓની દુર્દશાઓ થાય છે. પરંતુ, પીડામાં જઈ મરીરા પીપી ને મસ્ત થયેલા, મનુસ્ય મરકેટાને ક્યાં ભાન રહે છે. હજુ જુવો તો ખરા એમના જેવા બીજાઓ પીડાની આગળ ખેડેલા છે. તેમને પીડા-વાળા તથા થડમાં આવેલા દુકાનોવાળા અથવા તો પોલીસ વીગેરે, એ લોકોને ત્યાંથી કહાડી મુકે છે. છતાં નથી જતા તો, ધમકાવી ધમકાવીને રસ્તે પાડે છે. તેથી ટોળેટોળાં, લડથડતા લડથડતા, એક બીજાને ગળે હાથ દબને વાતો કરતા, વળી હાથ જાલી ધીમે ધીમે, મદારાની હોરમાં ને હોરમાં, કેણી બાબુના રસ્તાભણી જાય છે, તે તો ખીયારા જાણતાજ નથી. જેમ જેમ જાય છે તેમ તેમ તોફાન રસ્તામાં પાણુ કરતા જાય છે. લોકોને ગાળો દેતા જાય છે. તેમ તેમ લોકો તેમને મહુડી, મહુડી, કહી ચીડાવે છે. એટલે વળી વધારે ખીડે છે ને બમણું તોફાન મચાવે છે ને બહુજ ચીડાય છે. કે જાણે હવડાં કોઈને મારી બેસશે. એ પ્રમાણે ધાંધલો મચાવતા. કેટલાક સવારના નીકળેલા સાંજે, ને સાંજના નીકળેલા સવારે, ભાગ્યેજ ઘેર જવા પામે છે. વાંચનાર બાકીયા જાણતા હશે કે, દારૂ કિતરી જતો હશે ત્યારે ઘેર જતા હશે, પરંતુ ના ના બાઈ તેમ સમજશે નહી, કિતર્યાં કેડે ભાન આવે છે, તો પણ રસ્તામાં ને રસ્તામાંજ ખીયારા પડ્યા રહે છે. કેમકે એ દારૂ એવો તો દુર્ગુણુ છે કે, પીનાર માણસને વગર મહેનતે થકવે છે, વમર મારે હાં બામી નાંખે છે. ને ઘણેજ સુસ્ત બનાવે છે. જેથી એ એ માલ્ય બનેલા હોય છે કે, ભોંય ઉપરથી તરણું સરખું દેખાતી નથી. એવી રીતે અનેક અવશ્યવાળો દારૂ

છીએ ને તેવું સારા વીદ્વાન ડાકટરોનું કહેવું છે. તે વીશે તપાસો. (દારૂથી તન મન ને ધનપર થતી અસર) અથવા (માદક પદાર્થોથી થતી હાની) અગર (દારૂ) વીગેરે અર્થો શું શું કહે છે. તેવા દુર્ગુણોના લીધેજ દારૂના પીનાર દારૂડીયાભાઈ હજુ રસ્તામાંજ રજી છે. તે રખડતા, રઝગતા, ઠગાતા, ઠગલાતા, પડતા આખડતા લુગાતા કુગાતા, કેટલાક પરાકાષ્ટે, ખીચારા ઘેર જાય છે. આવી રીતે ખીચારા કેટલાક તો ઘેર જાય છે. પણ હજુ એમના શોખતીયો ખીજા ખીચારાઓ રસ્તામાં રજા હોય છે તેમની શી દુર્દેશાઓ થાય છે તે હવે આપણે તપાસીએ. કેમકે તેનો ખરા શાહુકારોના ચીરણુચીયો જણાય છે, માટે તેમની પણ સંભાળ લેવી જોઈએ.

જુવો તો ખરા, મહા મહેનતે તે બાધયોને પીદા આગળથી ઉઘાડી મુક્યા, ત્યારે પાછા ત્યાંથી ઉડીને વાડાના થડમાં કેટલાક ગટરમાં ગાંધાં મારે છે, કેટલાકને વમન થાય છે, મહોડા ઉપર માંખો યમળે છે, નવત્વા દેખાય છે. તોએ પાછા ખાળમાં પડ્યા પડ્યા, મીઝજતો ખાર મલકનો કરે છે. તે દેવી રીતે કે, અત્યા એ તેં મારા સામુ કેમ જોયું, શાળા તું મને ઓળખે છે, હું કોણ છું, હું રોજખું તે શું નથી જાણતો, જો કાંઈ મારા સામું બોલનાર છે, બોલે તેને તડાકા બંધ ઉરાડી દઉં, એવો હું કેવો બહાદુર છું, કેમ મહાર બળ જોવું છે. લે, ચાલ્ય, આવ્ય, આ દેખાડી દઉં. વીગેરે વીગેરે, ભોકોને દેખીને લવારા બકવા કરે છે.

૫ થવાની તો બાધનામાં સત્તા નથી. એવો નીરમાલ્ય ખનેલો

પણ આવું બોલે છે. પરંતુ જગત્સરકે જોનાર લોકો તેના બોલ્યા

કેમકે તેના જેવા તે કાંઈ વ્યસની નથી. પણ તેમને

જે, તેથી હિંમત તેમને બાડાની માડીમાં બેસાડી

ધેર મોકલાવી દે છે. વળી કોઈ એવા મીઠાજી જે હોય છે તો દારૂડીયા ભાઈને મારી મારીને હાડકે હાડકાં પણ ભાંગી નાંખે છે. વળી કોઈ એવા હોય છે તો તેમનાં વસ્ત્રો પણ વીણી જાય છે. વળી કોઈ સગાં વહાલાં તેમને અહાવા સ્વરૂપે જુવે છે, તો ગાળો બાંડતા ત્યાંથી સર-માઈ વીદાય થાય છે. ઓળખાણ પણ કહાડનાં નથી. એ પ્રમાણે દારૂડીયા ભાઈઓની અતી દુર્દશાઓ થાય છે.

વળી કેટલાક તાલબાજ લોકો તો દારૂડીયા ભાઈને ખુબ તાનમાં ચડાવી, ટીકીટો ચોડાવી ખાતાં પતરાં પડાવીને જમીન જાયગા ધરમાલ લખાવી લે છે. ને અંગ ઉધારે પણ ખાતાં પડાવી લે છે. જે કદાપી ભાઈનું ભાન હોય તો એમાંનો એક પણ અક્ષર મરણ થયે ચોપડામાં પાડે નહીં. પણ શું કરે ભાઈનું ભાનજ નથી એટલે જેમ કહે છે તેમ હોરમાં ને હોરમાં લખ્યાં જાય છે. પણ જાણતા નથી કે કોરટમાં નાણાં ગણુયાં પડશે, અને તે સમયમાં કેટલાકના ઉપર હુકુમનામા થયેલાં જેવામાં આવે છે. તો પણ દારૂ કિનર્યા કેડે, દારૂ પીનારને જરા પણ સમજણ પડતી નથી, ને પાછા તેજ રસ્તે જાય છે. ને દારૂ પીએ છે. અરે ધીકાર છે તે દારૂને અને દારૂના પીનારને, દારૂ કેવો છે ? દારૂ મહા અવમમાં અવમ, દુષ્ટમાં દુષ્ટ, અંકાળમાં અંકાળ, પાપીમાં પાપી, ને નીચમાં નીચ દારૂ છે.

દારૂ-ગલાને દીવાનો, ગુણીને ગાંડો, ચતુરને ચંકાળ, ગૃહસ્થને રાજાને રંક ને વીદાનને વૈકલ બનાવનાર છે. દારૂએ ધાત્યાં છે. ધણાક જણા ધનમાલ ધરખાર જમીન ને અહલા એક અદમના જેવા મામનાર થયા છે

ગતાં રખડતાં કર્યાં છે, માતાપીતાની આખર ઈચ્છા ઉપર પાણી ફેરવ્યાં છે. શરીરની ખુરામાં ખુરી હાલતો કરી નાંખી છે.

એવો એ દાડ, દેશની પાયમાલી કરનાર કટ્ટો શત્રુ દુશ્મનની ગરબ સારનાર છે. દાવાનળ અખીરૂપ છે. ખુદ્દીને બગાડનાર, ચીતને ચળાવનાર મનને મલીન કરનાર, અલંકારાદી પડ શત્રુઓને કિનમત કરનાર, અંતહઃકર્ણમાં અંધાપો લાવનાર, સધળી વસ્તુઓને ખુવાર કરનાર ને હીંદુઓની હદ મુકાવનાર ધર્મ ચુકાવનાર અધર્મ કરાવનાર, પુન્ય તમ્બવનાર પાપ કરાવનાર દાડજ છે.

દાડના સમ્બંધમાં શાસ્ત્રકારો પણ પોકાર કરી કરીને કહી ગયા છે. તે ચોકસ લક્ષમાં લઈ હૃદયસ્થાનમાં, લખી રાખવા જેવા લેખ છે. તે જુવો શું કહે છે.

છંદ. શાર્દૂલ વિક્રિડિત.

વૈરુણ્યં વ્યાધી પીડે સ્વજન પરિભવઃ કાર્ય કાલાતી પાતૌઃ॥

વિદ્રેષો જ્ઞાન નાશઃ સ્મતિ મતિ હરણં, વિપ્રયોગશ્ચ સમ્પિદઃ॥

ગરુણ્યં નિવ સેવા કુલગીરી ચલના, ધર્મ કામાર્થ હાનીઃ ॥

પોડ શૈતે નીરુપશ્ચયક રા, મથ પાનસ્ય દોષાઃ ॥૧॥

પાનથી વિરૂપતા પ્રાપ્ત થાય છે. વ્યાધી અને પીડા

ધાર કરે છે, ધારેલું કામ વખતે થતું નથી.

વેર ઉભુ થાય છે, સારા પુરો સંગ કરતા નથી. વાણી કઠોર થાય છે. નીચ હોકની સેવા કરાય છે. કલ અધર્મતાને પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મ, અર્થ, કામ, ને મોક્ષ એ ચાર પુર્યથે નાશ થાય છે. આ રીતે હાંની અને કષ્ટ ઉપજવનાર સોળ દોષો મધપાનમાં છે. વળી વાંચો.

છંદ શાર્દુલ વિકઠિત.

લજ્જા દ્રવ્ય હરં ફુલસ્ય નિવનં, ચીત્તસ્ય સંતાપનં, ॥

નિચૈ નિચતરં પ્રમાદ જનનં, શીલસ્ય વિદ્રં સનં, ॥

શીલ્પા જ્ઞાન વીનાશનં સ્મતિ હર્ણં, સૌચસ્ય નિર્નાશનં: ॥

મદ્યં દોષ સહસ્ર માર્ગ કુટિલં કોટ, પીન મદ્યં પીબેન્ ॥૨॥

ટીકા—મધપાન કરનારની લાજ જાય છે ધનની, હાંની થાય છે. કૃપાનો નાશ થાય છે. ચીત્તમાં હમેશાં સંતાપ રહે છે. મધપાન નીચમાં નીચ છે, તે પ્રમાદ કૃત્પન્ન કરે છે, શીલભંગ કરે છે. શીલ્પતાનને નષ્ટ કરે છે, સ્મરુશક્તી ઘટાડે છે. પરીવ્રતાનો નાશ કરે છે. એવા હમણે પ્રકારના મધ પીવામાં દોષ રહેલા છે. માટે તેને કોઈએ પીવો નહી, એવો એ અનેક અનર્થોનું મુળ દાર છે. (દુર્વ્યસન નીષેધક)

વળી દાર પીવાથી મોટા મોટા મહા પુરુષોની પણ દુર્દશાઓ થઈ છે તે પણ તપાસો.

છંદ મનહર

- દાર થકી કદી સાર, કોઈનું નથી થનાર,
લખી રાખો વેલુ માર, કહેવાશે દારીયા. ૧
- દારતો ધરે ન દયા, દૈત્ય ગુરુ દુઃખી થયા,
જનદેવોના જીવ ગયા, એવા નર ઉડીયા. ૨
- દારથી તો નામ ગયાં, દામ દામ ધામ ગયાં,
મોટાં મોટાં ગામ ગયાં, બહુ જાણાં છુડીયા. ૩
- કહે છે આનંદરામ, દારમાં છે દુઃખ આમ,
દારમાં દુઃખ તમામ, લક્ષ વીના છુડીયા. ૪

કેટલાક પુરો દારના પીનારને પશુઓ સમાન ગણે છે. પરંતુ તે તેમનું કહેવું, વીયાર શક્તીથી વીરુદ્ધ છે, કેમકે પશુઓને પુછડાં ને શીંગડાં છે, તેમ આમને નથી. વળી પશુ કેટલીક વીનાનાં છે ને આ કેટલેક છે. પશુઓ વાસ ખાય છે, અને આ માંસ ખાય છે. વળી પશુઓને ખાવાનું પીવાનું જ્યાં આવવાનું પારકું પોતાનું સુખ ને દુઃખનું સંવળુ બાન હોય છે, ને વળી ગમે ત્યાં ગયાં હોય તો પણ પાછા ધણીને ઘેર સમયસર આવે છે, તેનું બાન દારના પીનારમાં દેખાતું નથી. તેમને ખાવાનું પીવાનું, દુઃખ કે સુખનું જ્યાં આવવાનું સંવળુ બાન નથી. વળી માદાકરી કે બેન વીગેરેનેજ ઓળખવાનું બાન રેતું નથી. પોતાના શરીરનું પણ બાન રહેતું નથી. માટે એમના કરતાં જાણી દરજ્જે સારાં છે. માટે તે પશુ જેવા નથી પણ નવી પુછડા વીનાના કબીમાં ઉપન થયેલા વરર જાણવા.

જીવો તો ખરા તેવા પુરુષોને તો પશુઓ પણ ખીચારાં પોકારી પોકારીને શું કહે છે.

છંદ માલીની.

પશુ સરવ કહે છે, વ્યસની માનવોને,
તમથિ અધિક ખીજે, ફેર શો દાનવોને.
તમ થકિ પશુ સારાં, રે અમે તો બિચારાં.
કદિજ નહિ કરીએ, વ્યસનો એ નહારાં.

૧

છંદ ભુજંગી.

અમે કેશ જીવો કદી ના કરીએ, તમે કેશ તેતો તંજે ના જરીએ.
અરે વીરલાએ જરા તો વિચારો, અમોથી ભુડો જન્મ દીશે તમારો. ૧
નહીં માનવોનો મળે દે શરીને, બગાડો શું તેને વ્યસનો કરીને.
તમોથી અમેને અતી શ્રેષ્ઠ ધારો, અમોથી ભુડો જન્મ દીશે તમારો. ૨
અમારાં શરીરો રહે છે નિરોગી, તમારા શરીરો દિશેછેજ રોગી.
વ્યસનોથિ વ્યાધી વધે છે હજારો, અમોથી ભુડો જન્મ દીશે તમારો. ૩
નથી શાયદો કેશથી તો કદાપી, શું જાણી વ્યસનો કરો છો અદાપી,
જરા તો હમારીજ વાણી વિચારો, અમોથી ભુડો જન્મ દીશે તમારો. ૪

પશુઓ પણ આવી રીતે કહે છે, માટે મનુષ્યજન્મ પામીને શું કરવું તે વીશે આ નીચેનો શ્લોક વાંચો.

શ્લોક ૧ લો.

દુલ્ભં માનુષં જન્મ, વર્ણાના વિશેષત્
મુમુક્ષુणां વિશેષણ, સ્વાત્માનં નૈ

ટીકા—ચારાશી લક્ષ યોનીમાં, મનુષ્ય જન્મ દુર્લભ છે. તેમાં વળી, બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈષ્ય, સમ્યક્ જન્મ દુર્લભ છે. કારણકે, તેમાં, સદ્-ગુણથી સત્સમાગમ કરી મોક્ષ સાધન મેળવી શકે છે, માટે મદ્યપાના-દીક કરી આત્માને નરકમાં નાંખવો નહીં. વળી તપાસો.

શ્લોક ૨ જો.

સત્યં દયા નૃણાં બુદ્ધી, વિદ્યા જ્ઞાનંચ પુજનં ॥
સત્સંગસ ભવં પુણ્યં, મદ્યર્નાશયેદ વ્રુવમ્ ॥ ૨ ॥

ટીકા.—માણસનું, સત્ય, દયા, બુદ્ધી, વીદ્યા, જ્ઞાન, પુજન, અને સત્સમાગમથી ઉત્પન્ન થયેલું સધળું પુણ્ય, મદ્યપાન નાશ કરે છે. તે વીશે વળી વાંચો.

શ્લોક ૩ જો.

તસ્માન્મુમુક્ષવ શિસ્ય, ન કુર્વતિ કદાચન, ॥
દુર્વ્યસનં ધર્મ તત્વજ્ઞાસ્ત્યં, જંતિ કલિ સંભવમ્ ॥૩॥

ટીકા.—ઉપર પ્રમાણે, દુર્વ્યસનમાં અનેક દોષો છે, માટે ધર્મ-તત્ત્વને જાણનાર મુમુક્ષુ (મોક્ષની ઇચ્છાવાળા) પુરૂષો કાંઈ દાવસ દુક જે દારૂ તેનાં દર્શન સરખાં પાણુ કરતા નથી. (દુર્વ્યસન નીષેધક)

જી તાડી, દારૂની સગી બેન છે, માટે તેનું જુદું વીવેચન પેસણુ કર્યા જેનું થાય તેથી, સમજવું કે મેં શમાં ને કાળજીમાં યોજા ફેર તાડીમાં ને દારૂમાં જાણવો. તેથી તાડી સાથે થાય છે તે વાંચો.

છંદ-મનહર.

તાડી છે દારૂની એન, દારૂ જેવાં તેનાં એન,
તાડીતું જે કરે છેન, તેતો જાણો તાડીયા. ૧

તાડીના પીનારે ગાડી, ઘોડા વેચી ખાંધી વાડી.
જીવો તેની લાડી માડી, રોજ પાડે રાડીયા. ૨

તાડી તણું જેને તાન, રખડતા ફરે રાન,
અવસાન સમય જે, કોચે અંગ હાડીયા. ૩

કહે છે મગનલાલ, તાડી કરે ખુરા હાલ,
ઘણા કરી પાય માલ, અંધર ઉરાડીયા. ૪

તેવા તાડીના પીનાર તાડીયા ને દારૂના પીનાર દારૂડીયાઓના
પાલવે પહેલી સ્ત્રીયો ખીચારીયો રડી રડી, પોકાર કરી કરીને શું
છે અરે તે ખીચારીયો કિપર તો દયાળુ આવશે. જરા વાંચો તો ખરા.

ગરબી ૧ લી.

રાગ, સાંઈ સાંઈરે સુરત શહેર, એ.

મરજો મારા માં આપ, વર વ્યસની જોયો,
પ્રગટ્યાં પુરણુ એ પાપ, મળ્યો મને એ રોયો. ૮૬

સાંભળ સહીયર શાણી મારી, કહુ તુજને સુજ વાતરે,
અકળામણુ કહાડુ ક્યાં આગળ, દુઃખ દોશે દીન રા

તાડીને દારૂ પીવા એ, દીન દીન દોડ્યો જાય
દુષ્ટ દોસ્તોની સાથે પાપી, મદીરા પી ખ

- કેક કરી પછી વાટે વાટે, લથડીયાં બહુ ખાયરે,
ભીંતોની સાથે ભચકાતો, પૃથ્વીમાં પછડાય વર. ૩
- અરબડીયાં ઉડતાં આવે ને ઉડું નવ્ય થવાયરે,
અડધો ઉડી હેડો પડતો, છાંણુ નરકની માંય. વર. ૪
- વચ્ચતણું તો ભાન મળે નહી, શાન મળે નહી લેશરે,
માણસને દેખી મકલાતો, બોલ ન કહાડે બેશ વર. ૫
- શીણુ નીકળે મ્હોડામાંથી, માંખ્યો બમણે અથાકરે,
જ્યારે પાપી બોલે ત્યારે, મ્હોડા મારે છાક. વર. ૬
- રસ્તે તો જન જોવા માટે, ભરાય થોડા થોડરે,
વાહ વાહ ભાઈની મજા જુવો એમ, કરે મસ્કરી લોક. વર. ૭
- સગાં સરવ શત્રુસમ જાણે, કહાડે નહી ઓળખાણુરે,
મા એની વંજા કેમ રહી નહી, બોલે એવી વાણુ. વર. ૮
- જોતા જનને દયા આવે તો, આંખે અદકરી મહેરરે,
ગાડીમાં ધાલીને લાવે, આવે મારે ધેર. વર. ૯
- ત્યારે હું જઈ ઘરમાં લાવું, સસરાનો સંતાનરે,
લક્ષણવંતો લોથે ઝાઝો, જાણે થશે અવશાંન. વર. ૧૦
- પટાશીયો પુચ્છે બાપ શું છે, સમે વૃક્ષને બાળરે,
એમ લાંકવા હું એમ બોલુ, આવે વૈવીકરાળ. વર. ૧૧
- એવી રીતે સમજાવી સકે, લોક કહું વીદાયરે,
૧ દંડાળી બોલાવું પણ, મહેનત મીથ્યા જાય. વર. ૧૨
- કદી આંખ ઉઘાડે, મળે નેનશુ નેનરે,
ના ઓળખે, બોલાવે કદી એન. વર. ૧૩

- ખડુ ખરદાસ કરી તમે મ્હારી, ભાન વીના કહે લુકરે,
ખીમસ્ત પણ ખડુ શબ્દો બોલે, લક્ષણુ ન રાખે લુક. વર. ૧૮
- ભાવીએ ક્યાં મારે માટે, નીરમ્બો એ ભરથારે,
હરનીશ મારા ચીતમાં ચીંત્યા, કિતર શું ભવપાર. વર. ૧૫
- રાતો ત્રાંખીયો રજે નહી ને, મીઠ્ઠળ ખાર મલકનોરે,
નીશા વીનાનો નીકળે ત્યારે, જાણે સુખો ખલકનો. વર. ૧૬
- ભાઈખયો પણ એના એવા, નવરા તીશાખાજરે,
લાલચુ લપટ લાલ સાહેબો, ન મળે કોઈને લાજ. વર. ૧૭
- ચોર ચાડીયા અને જુવારી, દોસે વેશ વીચીરે,
વ્યભીચારી ને વ્યસની જુડા, જુવો મુવાના મીત્ર. વર. ૧૮
- સસરાનું સપાડેલું સક, દામ ધામ ને દામરે,
વ્યસન માટે વેસી ખાધુ, ન મળે તેનું નામ. વર. ૧૯
- તે પૈસા પણ જો જોતામાં સર્વ ક્યાં પાયમાલરે,
છેવટ વાસણુ વસો વેચી, કીધો ન્હાલ કલાલ. વર. ૨૦
- હવે ચોરીયો કરવા માંડી, છાનું સટારી જાયરે,
કાંડુ ઝાલી પકડુ ત્યારે, ઘોઠો લાકને ધાય. વર. ૨૧
- મારી પાસે પૈસા માગે, એતો વારમવારે,
લાવ્ય રાંડ કેમ નથી આપતી, કહીને મારે માર. વર. ૨
- સગાં શીખામણુ દેવા આવે, તો તેને દે ગાળરે,
જ્ઞાન વીનાનો લુકાં બોલે, ચળી ગયો ચંડાળ. વ
- હાંમાં ધરમાં કુસ્તાઈ કરતાં, દાંણો ન મળે એકરે,
હનમાંન ધરમાં હડીયો કહાડે, કેમ કરી રાણુ

મહેનત મળુરી કરતાં પેરનું, પરાણે પુર થાયરે,
તેમાં નીશા કરી નખોદાયો, એશી બમાણું ખાય. વર. ૨૫

એની કે મુજ માની કુખે, લાગી હોત જો દહાયરે,
તો તો આવી દશા ન આવત, આ દુનીઆની માંય. વર. ૨૬

ભોગ કરમના ક્યાં મુજ મળીયા, ક્યાં મેં જાણ્યો હાથરે
કે શું અવળી ગાયોં પુછ, કે રૂયા રહુનાથ. વર. ૨૭

પુરવે શાં મેં પાપ કરેલાં, ઉદમ થયાં સકિ આગરે,
શું સતીયોની છુટાયેલી, મારે હાથે લાગ. વર. ૨૮

કે શું બાબણુ ભણ કરેલા, અભગ્રાવીને થાગરે.
કે સાધુ સંત મહાત્માઓને, દીધી મેં શું ગાળ. વર. ૨૯

કે શું મેંતો વચમાં પડીને, ભાગ્યાં પેવીશાગરે.
ધાવતાં શું ગાળ વછોડ્યાં, પુણ્યાં પાપ વીશાગ. વર. ૩૦

હાવે પ્રભુજી હુતોજ હારી, બની ગઈજી બહોતરે,
દવ દરીયામાં જૈને પડીશ, કરીશ મ્હાઈ મ્હોત. વર. ૩૧

ઝેર જનમતાં દીધું હોતતો, દશ્યા ન આવી થાતરે.
કેમ કરે હાવે હું એની, પુરણુ થઈ પંચાત. વર. ૩૨

દેશ દુષ્મા એકે સુજો નહી, દરદ ઘણું દોલ સાથરે.
નીવેડો મુજ ક્યારે લાવશે, વ્યાસ મગનનો નાથ. ૩૩

છંદ છપ્પા.

ધીક વ્યસન કરનાર, નાર તેની કંથાને,
ધીક વ્યસન કરનાર, ગમિ ભવ મેલિ આને,

આ પુસ્તક શ્રી એકલિંગજી ઇષ્ટદેવની કૃપાથી
છપાવી બાહાર પાડ્યું છે.

આ પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું.

મેવાડા મણીલાલ ઉમેદરામ અમદાવાદ સારંગપુરમાં ધા-
શીરામની પોળમાં.

ભટ્ટ ચીમનલાલ ગાહ્યાબાઈ અમદાવાદ માંડવીની પોળમાં
હીરાગાંધીની પોળમાં.

ભટ્ટ માધવલાલ પરબુલાલ અમદાવાદ રાયપરમાં વાઘે-
શ્વરની પોળમાં.

પડયા નાગેશ્વર પરબરામ ડાકેર ગોપાળપરામાં વાવપાસે.

પરગામવાળાને વેલ્યુપેએબલ પારસલથી પુસ્તક મોક-
લવામાં આવશે. જેમને મંગાવવાની ખુશી હોય તેમણે ઉ-
પરના ઠેકાણે લખવું. આ પુસ્તકની છપામણીનું ખર્ચ બહોળા
બાકીના વધેલા પૈસા અમદાવાદમાં શ્રી એકલિંગજીમાં ખર્ચાઈ
વાપરવાના છે.

